

K ŠEDESÁTINÁM MUDr. VLADIMÍRA DOLEŽALA, CSc.

6. listopadu 1987 se dožil 60 let MUDr. Vladimír Doležal, CSc., vedoucí Odborné pracovní skupiny „Tlakové komory“ a člen hlavního výboru Čs. bioklimatologické společnosti při ČSAV Praha. Dr. Doležal je dlouholetým samostatným vědeckým pracovníkem Ústavu leteckého zdravotnictví v Praze, kde pracuje více než 30 let. Patří k předním osobnostem československé vědy v oboru hyperbarické medicíny a oxygnoterapie, především pak ve studiu fyziologických i patologických vlivů kyslíku na lidský organismus, včetně kyslíkové toxicity.

Jubilant se narodil v Košicích v rodině inženýra čs. státních drah jako nejmladší ze tří dětí. Zde také navštěvoval obecnou školu a po záboru Košic maďarskými fašisty v roce 1939 se rodina přestěhovala do Prahy, kterou dr. Doležal od té doby považuje za své druhé rodné město. V době 2. světové války pobýval s rodiči přechodně v Táboře pro perzekuci svého otce nacisty. Zde začal navštěvovat gymnázium, ale studia zakončil v roce 1947 opět v Praze. V roce 1952 promoval na pražské lékařské fakultě Univerzity Karlovy a poté působil jako sekundární lékař v nemocnici v Ústí nad Labem. V roce 1954 byl povolán k výkonu vojenské základní služby. Absolvoval kurs ve škole pro záložní důstojníky v Hradci Králové a v roce 1955 byl odvelen do nově založeného Ústavu leteckého zdravotnictví (ÚLZ) v Praze, kde zůstal i po skončení vojenské služby jako civilní zaměstnanec dodnes. První podněty a neocenitelné rady pro úspěšnou odbornou výzkumnou činnost získal dr. Doležal u vynikající osobnosti, kterou byl univerzitní profesor MUDr. Dominik Čapek, nestor leteckého lékařství v ČSSR. Pod jeho bezprostředním vedením se jubilant s velkým zájmem zapojil do řešení problematiky letecké medicíny, zejména fyziologie, a toto zaujetí zůstalo dr. Doležalovi dodnes. Jak sám vzpomíná, pracovní podmínky byly tehdy velmi skromné, protože vědeckovýzkumný odbor ÚLZ v té době sídlil v areálu III. interní kliniky akademika J. Charváta na Karlově náměstí v Praze.

V roce 1958 dr. Doležal absolvoval atestaci z „laboratorních metod vyšetřovacích a bioche-

mie“ a byl pak jmenován vedoucím biochemické laboratoře ÚLZ. V té době byl také pověřen řešením závažné otázky vlivu dlouhodobého vdechování kyslíku na lidský organismus. Závěry měly mít praktický dopad pro činnost čs. vojenského letectva, které se v té době modernizovalo a jehož piloti na nových bojových letounech museli během letu inhalovat čistý kyslík. Tato závažná problematika se stala i náplní jubilantovy kandidátské disertační práce, kterou dr. Doležal úspěšně obhájil na LF UK v Praze v roce 1963. Výsledky práce, mající prioritní charakter, byly uveřejněny v řadě našich odborných časopisů a setkaly se i s mimořádným zahraničním ohlasem, o čemž svědčí citace závěrů ve 23 časopiseckých publikacích a monografiích. Z poslední doby lze uvést např. monografii „Hyperbaric oxygen therapy“, vydanou v USA J. C. Davisem a Z. K. Hunttem, kde na straně 74 v kapitole o kyslíkové toxicitě a rozsahu tolerance kyslíkové terapie jsou uvedeny Doležalovy nálezy z roku 1962 a citovány v celé knize jako jediné z ČSSR mezi celkem 858 zahraničními prameny.

V dalších letech jubilant rozšířil svoji výzkumnou činnost směrem k otázce vlivu hyperbarického kyslíku na lidský organismus a k praktickým možnostem hyperbarické oxygnoterapie. Jako první v našem státě upozornil v roce 1963 na mimořádně příznivý vliv ne dosud zcela doceněné hyperbarické inhalace kyslíku u osob otrávených oxidem uhelnatým. Zabýval se i ostatními indikacemi hyperbarické kyslíkové terapie, ale středem jeho zájmu zůstávaly především laboratorní studie týkající se změn vnitřního prostředí pokusných zvířat vystavených účinkům hyperoxie. Se svými spolupracovníky také řešil otázku ovlivnění pilotů stresovými situacemi a zavedl metodiku stanovení katecholaminů a jejich metabolitů v moči. Řada původních Doležalových prací slouží dodnes našim klinickým pracovištím jako teoretický a metodický základ pro aplikaci hyperbaroxie u nejrůznějších hypoxických stavů.

O Doležalově příkladně pili a nezdolně odborném zaujetí svědčí jeho obsáhlá publikační

a přednášková činnost. Do současné doby publikoval přes 90 původních vědeckých prací a několik desítek prací populárně vědeckých. Uveřejnil také řadu recenzí i zpráv o nově vydaných knihách a přednesl téměř sedmdesát sdělení na domácím i zahraničním fóru. Nepřekvapuje proto, že byl redakční radou Lékařského repetitoria vyzván, aby do 4. vydání (Praha, Avicenum 1982) zpracoval hesla „Hyperbarická oxygenoterapie“ (str. 755—757) a „Kyslík—toxicita“ (str. 948—949). I tato skutečnost dokládá, jakého uznání se dostalo Doležalově činnosti v odborných lékařských kruzích.

Významná je také jubilantova zásluha o založení první celostátní odborné a vědecké společnosti pracovníků v hyperbarické medicíně, lékařů, inženýrů, techniků, SZP, potápěčů a dalších. Spolu s plzeňskými přáteli přispěl v roce 1974 k ustavení Odborné pracovní skupiny (OPS) „Hyperbarické komory“ na půdě Čs. bioklimatologické společnosti při ČSAV Praha; 21. října 1975 v Ostravě byl pak zvolen řádným vedoucím této skupiny, a ujal se tak této funkce po dosavadním prozatímním vedoucím dr. Barcalovi. Skupinu, která od té doby nese název „Tlakové komory“ (OPS-TK) a čítá kolem 70 členů, vede nepřetržitě již třináctý rok, a to velmi úspěšně. V roce 1976 publikoval v Časopisu lékařů českých [115, 1976, č. 4, s. 125 až 126] programové prohlášení OPS-TK, které pod jeho vedením skupina beze zbytku plní. Bylo uspořádáno již 8 celostátních odborných seminářů s pestrou tematikou hyperbarické medicíny na nejrůznějších pracovištích (Ostrava 1975, Košice 1976, Plzeň 1977, Bratislava 1978, Solnice 1980, Kladno 1982, Martin 1984, Žinkovy 1986), přičemž přednesená sdělení jsou vždy

publikována ve zvláštních sbornících, a slouží tak jako postgraduální studijní pomůcka. Pod Doležalovým vedením připravil autorský kolektiv k tisku rukopis monografie „Hyperbarická medicína“, první tohoto druhu u nás, po sovětských a polských pramenech třetí v zemích socialistického tábora. V posledním období vede Doležal spolu se svými nejbližšími spolupracovníky z Plzně a Martina a se zástupci profesionálních potápěčů „Povodí Vltavy v Praze“ opakovaně jednání na českém ministerstvu zdravotnictví o prosazení koncepce oboru hyperbarické medicíny a návrhu celostátní směrnice pro práci v přetlaku týkající se legalizace pracovního rizika, odškodnění a především zdravotnického zajištění této práce potápěčů i zdravotníků vstupujících do tlakových komor léčebných, tréninkových a výzkumných. Navržená koncepce oboru by měla s konečnou platností vyřešit otázku vybavení alespoň všech krajů naší republiky léčebnými barokomorami s nepřetržitým provozem, a tak přispět k zajištění této důležité složky diferencované léčebné péče v ČSSR.

Milý Vladimíre, do dalšího života Ti přejeme za všechny pracovníky v hyperbarické medicíně v našem státě ještě mnoho let v pevném zdraví, v neutuchajícím životním elánu, svěžesti a optimismu, který je Ti tak vlastní; jako výraz úcty i díky připojujeme následující odborná sdělení.

Doc. MUDr. Rudolf Barcal, CSc., předseda
MUDr. Milada Emmerová, tajemník
Sekce bioklimatologie člověka ČSBKS
při ČSAV Praha
1. interní klinika FN-KÚNZ v Plzni